

„Maradjon a nő a fakanálnál”

Napok óta fontolgatom, hogy írjak vagy ne írjak. De ma reggel a Kossuth rádióban a következőket hallottam: „... a gyárban a nők, gyerekesek reggel 8–2-ig dolgoznak.” Nagyon örülök az ilyen kezdeményezésnek, de ezt már 15 évvel ezelőtt kellett volna megpróbálni. Talán a fiatalság nem jutott volna ide, ahova jutott. Ennyi kulcsos és szédelőgő gyerek nem „termelődött” volna ki. Majd később, 16–18 évesen a csavargó, serdülőkorú, kocsmázó ifjúság...

A munkám olyan, hogy néha reggel fél 7-re kell kimenem egy peremterületre, és ilyenkor busszal, trolival utazom. Érdemes 6 és 7 között egyszer felszállni ezekre a járművekre és megnézni, hogy mennyi fiatal anyuka cipel a karján cumizó gyereket, és fogja a kezét az 1 évvel idősebbnek. A hűvös ködös reggelen várják a troli-t, a buszt, a villamost. Ideges a mama, mert biztos később keltek fel a gyerekek, s türelmetlen velük. Egyik reggel tanúja voltam, hogy olyan arányosan kérdezett a kicsi lélek (aki nem tehet róla, hogy a világra jött) az anyukától valamit. A mama idegesen, kapkodva válaszolt. És még rántott is a gyereken egyet az éjszakától elcsigázott kedves anyuka. En odaléptem, és csak annyit mondtam: „drágám, nincs rossz gyerek, csak ideges felnőt”. Itt az első nagy baj, hogy akinek gyereke van, az ne menjen ki 6–7 órákor az utcára a gyerekek-

Vita

Lapunk november 1-jei számában Csa'ál-építés és társadalom címmel vitaindító cikket közöltünk napjaink egyik legégetőbb, mindannyiunkat érintő kérdéséről. Folyamatosan közöljük a témával kapcsolatos hozzászólásokat, s továbbra is várjuk olvasóink írásait.

*
A vitához eddig hozzászoltak: Szabó Lászlóné (november 12.), Ábrahám Illésné (november 12.), Laczkóné Albertus Margit (november 19.), Szűts Péter (november 19.).

kel. Aludjanak fél 7–7-ig és a kedves anyuka dolgozzon 8–2-ig. Ha ez nem megy, felné egy ideges korosztály.

Nagyon jó a gyés és gyed, ami most van, de a gyerekek később, 6–15 évesen, iskolás korban is nagyon nagy szüksége van az anyára, mert a legborzasztóbb az, hogy a kulcsos gyerekek üres lakásba mennek haza. Mi hármán voltunk testvérek és délután mindig otthon volt édesanyánk. Csodáltság volt az, amikor haza érkezünk, a táskánkat ledobtuk, és elmeséltük a fél-napi életet, hogy mi történt, hogy feleltünk, mit mondott

a tanító néni. A gyerekeknek ki kell beszélniük magukat. De ma nincs kivétel beszélgetésnek otthon. Este megjön apu, vele beszél az anyu, és a gyerekeket a tv-maci után zavarják az ágyba. Gyorsan, mert reggel újra kezdődik előről minden. Maradjanak otthon a nők a fakanálnál, és a férfiak fizetését emeljék fel!

Kint jártam 1 hónapja Bécsben ismerősömmel, aki operaénekesnő. Két csodálatos szép gyereke van, szép lakása és otthona már 8 éve, és játssza az anya szerepét. Kiegyensúlyozott, nyugodt, szép családi életet élnek. Nincs hajnali kelés, az ébéd 1 fél 2-kor az asztalon gözölög, délután viszi a gyerekeket különórákra, este beszélgetés, rövid tv-nézés és alvás 8-kor. Férje dolgozik, és egyedül keres. Eltartia a családját. Igaz, ő is késő délután megy a pénz után, de mikor hazaér, semmit nem kell csinálnia a szép lakásban, és csinos, nyugodt feleség, békés légkör várja otthon. Ez hiányzik nálunk. Itt fáradt a férj, ha hazaérkezik, ideges, kimerült a feleség. Nem csoda, hogy megunja, mert mindig a konyhában, kötényben látja. Kénytelen szegény teremtés koronája másfelé nézni, ahol csinos, kikozmetikázott, nem korán kelő, pihent nőt kap.

Sürgősen tenni kéne valamit, menteni a családot, a gyerekeket. De lehet, hogy már késő.

B. A.

Házasság, nevelés, válás

A felszabadulás után a gazdasági, társadalmi, politikai élettel azonosan változott a család. A változás okai részben oda vezettek, hogy ma a házasság intézményének „tisztelőben tartása” sok gondot okoz a társadalomnak, különösen az önálló életvitelre alkalmatlan gyermekeknek, mikor a családi élet bármilyen ok miatt megromlott, amikor a különleges vagy a házasság felbontása bekövetkezett.

A családi élet megromlása a gyermekek fejlődését sok irányban, hátrányosan befolyásolja. A rendezetlen családban, vagy a válás után kialakult környezetben élő gyermekek képtelenek gyakran az általános iskola nyolc osztályát elvégezni, más részük elvégzi, de felsőbb iskolai végzettségre, szakképzettségre már a kellő alapok hiánya miatt a megromlott család nem nyújt segítséget. A 35 ezer állami gondozott gyermek közül a legtöbb ilyen megromlott családból kerül ki. A 8-9 ezer kiskorú bűnelkövető család háttere is igen laza. A kiskorú nem tudott beilleszkedni a nagyközösségbe, az elsődleges kisközösség nem tette képessé erre.

A házasság és a család intézményének javítását elősegíthetik a különböző jogszabályok, azonban ezek végzős soron nem oldják meg a kérdést. Elősegíthetik, amikor a házasság intézményét praktikus jaksági rendelkezések támogatják, vagy amikor a tulajdonviszonyokat a családi viszonyokhoz szabják. Az iskolarendszer, az egészségügyi rendszer tökéletesítése is kiegészíti a családi együttélést.

A családjogi törvény is erősíti a család intézményét, Helyes szabályozni a házasságkötés, a házasság felbontásának feltételeit. A gondokat azonban egy ilyen törvény önmagában nem oldhatja meg. Hiába tilt, hiába nem ad lehetőséget házasságkötésre, ha a szocialista erkölcs, a jog tisztelőt, az ember tisztelőt nem tették a fiatalok magukévé

Házasságkötés nélkül tehát együttélést kezdeményeznek, ami végül is lazább, mint az a helyzet, amikor házasságot kötnek. A gyermekek születése, a családban való nevelésük, az egész kérdés jogi rendezése is gondot jelent.

A válást is lehet szigorítani, de nem megoldás ott, ahol az egyetemes hiányzik. A különleges így is bekövetkezik, s ez az alapvető kérdések rendezetlensége miatt a házastársakra és a gyermekekre kedvezőtlenebb következményekkel jár, mint ha a házasság felbontására kerülne sor.

A házasságkötésnél a korábbi családi közösségekben szerzett tapasztalatok, a házasság feloniatásánál a „józan ész”, a családi életre nevelés segít. A családon belül kelőképpen megtanulja a gyermek, a szülők, a felnőttek, a nők, a férfiak tiszteletét. A szeretet jegyében, a helyes szocializálás útján szerzett örököket más embernek is át tudja adni, s hasonló „szolgálatásra vár”, ezeket saját gyermekeinek is átadja.

A válási eljárásoknál a jogszabály ismerete mellett indokolt az ezzel foglalkozó szakemberek egyéb irányú szakismeretét is magasabb szintre emelni. Az eddigieknél sokkal nagyobb pedagógiai, pszichológiai ismeretekre van szükségük, hogy felismerjék az addig együtt élő emberekben kialakult ellenszenv okát, hogy képesek legyenek a megszüntetési lehetőségeket is felismerni, nem feltétlenül a válás kimondásával. Nem szigorításra, hanem körültekintőbb elemzésre van tehát szükség. Ez kétségtelen, időigényes. Csak a magasabb szakismeret birtokában meghozott válási döntések, az ezt követő megfontolt intézkedések képesek a válást szenvedő gyermekek részére elviselhetőbbé tenni a helyzetet.

Igen fontosnak tartom a szociálpolitikai kérdések jobb megoldását, különös figyelemmel a fiatal házások

akáshoz juttatására. A gyakorlati tapasztalatok szerint gazolt ugyanis az a tény, hogy sok házasság felbomlásához vezet az is, hogy több generáció kénytelen egy lakásban élni. A megoldatlan lakáskérdés miatt gyakran nem tudják gyermekeiket megfelelő szinten nevelni, és a házastársak zavartalan együttélését is befolyásolja a kényelmetlen, zsúfolt otthon.

A fejlődő szociálpolitikai intézkedések nagyban elősegíthetik a család együttmaradását, a gyermekek kielégítő nevelését és a megoldások csökkenthetik a válások számát, valamint a beilleszkedési zavarokkal küzdő fiatalok gondjait.

Tóth Péter

Tinédzser-levél

Kedves Téliapó! Nekem semmi sem kell, inkább anyunak hozzál valamit. Hogy mit? Azt én nem tudom, Te vagy a Téliapó, legy szíves találd ki. Még idejében írok, hogy legyen időm gondolkodni a dolgon. Anyu mostanában szomorú, pedig szerintem semmi oka nincs rá. Igaz, vannak adósságai, de hát manapság kinek nincsenek, hát nem igaz? Aztán, én is megértő vagyok, például már régen lemondtam arról a játékról, amit névnapomra kértem volna. Igaz, ő még nem tud a döntéséről, de idejében közölni fogom vele, nehogy fölösleges költségbe verje magát. Már előre látom, hogy fog örülni. A piros csillagoknak is örülni szokott, amiket az isiből viszek haza. Mondom, nincs oka a szomorúságra. Anyu szép, fiatal, ha nagy leszek, elveszem feleségül. Fersze, fölösleges, hisz így is együtt alhatok vele, amikor csak akarok. Ő ugyan mindig elmondja, hogy ez nem helyes, de azért gyakran enged az erőszaknak. Szerintem a felnőtt fiúk is ilyen önzökök, legfeljebb mesét nem olvastatnak maguknak es-

Ma este a kávéházban

Beszélgetés az ö-zésről

Hosszú a sora a szegedi neveléseseknek, lett légyenek azok tárgyai (mint például paprika, papucs, szalámi, Anna-víz, a hajdani Sziráky-bicska), vagy szellemiek (matematikai, grafikai, bibliográfiai iskola, Szent-Györgyi Nobel-díja stb.), ám mintha szemérmesen hallgatnánk az ö-zésről. Bezzeg nem hallgatnak róla a más nyelvjárást beszélők, ha csúfolódó kedvükben vannak: *Öggye könyveret möggye/hanem öszöd tödd e/majd möggyöd rögge*. Mi hát az igazság az ö-zés körül?

Kitűnő nyelvészünk, *Bárcei Géza* azt írja *A magyar nyelv életrajza* című munkájában (1963), hogy a honfoglalástól a mohácsi vészig terjedő kor végére két nyelvváltozat alakult ki. Az egyik a kolostori nyelv, mely kúndexekben rögzült. Föltűnő az ö-ző kódexek nagy száma, annak ellenére, hogy épp e

nyelvjárási területek kerültek török uralom alá, tehát itt pusztulhatott el a legtöbb írott forrás. Bárcei lehetségesnek tartja, hogy a kolostori nyelvből kifejlődhetett volna az ö-ző normájú irodalmi nyelv. Az első rákmaradt szegedi ö-ző írás a városunkban született Kőrösi Fraxinus Gáspárnak 1555. július 4-én kelt levele Nádasdi Tamáshoz. Kőrösi latinul írta episztoláját, ám az együgyű szegediről és az alsóvárosi cseri faluból barátáról szóló anekdotát csak anyanyelvén tudta izesen megjeleníteni. Kár, hogy a levelet mai átiratban közlő Szmolény Nándor (*A középkori Szeged műveltsége, 1910.*) az ö-zést (*embör, megyön, igönis*) nem jelzi. Ö-zött — rendszertelenül — már Tatár Benedek is (*Házasságról való dicséret. 1541.*), de ő nem volt szegedi, művében í-ző alakok is előfordulnak.

Jellemző nyelvjárásunk erejére, hogy a török elől menekült szegediek ö-zés ráragadt — többek között — a debreceni civisekre is. E jelenség érdemes bűvára, *Papp László* kimutatta, hogy a debreceni tanácsí jegyzőkönyveket 1547 és 1566 között részben, 1564 és 1569 között teljes egészében a szegedi tájnyelv jellemzi! Ugyanez elmondható a kálvinista Róma céhíratáról is. E jelenség akkor kezd megköpni, amikor a bevándorlók második nemzedéke a többségi nyelv hatására kezdi elveszíteni az ö-zés színeit.

Az 1570-es évektől egyre inkább fölismerhető az egyetemes nyelvre való törekvés. Az írástudók mindjobban kerülnek a nyelvjárási alakokat. Szegedi Lőrinc a leveleiben erősen ö-zik, ám nyomtatott drámájában (*Theophania 1575.*) már alig lelhető föl az ö-zés. Vagy ő került, vagy a nyomdász javította ki az ö-ző alakokat. Az ö-zés a hódoltság után szorult vissza, amikor az újratelepítések tarka nyelvjárási képeket alakítottak ki.

Örizzünk kell az ö-zés ízét, zamatát. Bátran kell élnünk a szóváltozatok ö magánhangzós alakjaival (*per-pör, seper-söpör*).

Ady, Tömörkény, Juhász, József Attila, Illyés csak a föl igeikötőt használta. A magyar nyelv művészet egyik bravúrája, amint Babits a visszhang érzékeltetésére az e és ö magánhangzós szóalakok ütköztetését alkalmazza: *csodálatos csillogó csengők csilingelnek csöndesen, / csendesesen...*

Erről az érdekes, nekünk bennszülötteknek kedves témáról beszélget a Royal kávéházban ma, hétfőn este 6 órákor, az est előadója, az ö-zés titkainak egyik legkitűnőbb ismerője, *Péter László*, és a házigazda, aki hívja és várja a szögedieket!

Apró Ferenc

Diótorta helyett ..

... mert ugyebár egy énekesnek vigyázni kell a hangjára, a dió pedig — legalábbis fellépés előtt — tilos. És születésnapot ünnepelni másképp is lehet.

Például — stílusosan — hangversennyel. Kamaszkorába lépett a szegedi Ifjú Zenebarátok Kórusa. Tizenöt évvel ezelőtt alakult a gyakorló iskola ének-zenei tagozatáról kikerült diákokból, hogy tovább is együtt muzsikálhassanak a maguk és mások örömeire. Növekedő létszámmal, egyre nagyobb sikerekkel büszkélkedhetnek, országos rendezvényeken, 1982 óta külföldön is fellépnek. A legutóbbi minősítésen Hangversenykórus fokozatot értek el.

Karnagyuk másfél évtizede Erdős János, aki huszonhat éven át a főiskola 1. számú gyakorló iskolájában volt ének szakvezető tanár és ma is vezeti az iskola Bartók gyermekkórusát Erdősné Fagler Erikával együtt.

Nagy idő egy ifjúsági kórus életében 15 év. Ennyi idő alatt többször kicserélődik, hiszen „ki-öregszenek” tagjai, más városokba hívja őket a tanulás, vagy éppen — prózái ok — mutálnak a fiúk. De — úgy tűnik — mindig jönnek újak. A szombati születésnap hangversenynek ezért is kell nagyon örülnünk.

Boldog születésnapot!

R. E.

Házmestersirató

A számítógép megjelenése hátralékok mutattak ki. Természetesen levelet írtak az illetőknek: rendezték hátralékokat. Ezek után csodálkozó emberek állítottak be az IKV-hoz: ők bizony befizették a lakbért. A vizsgálat aztán kiderítette: valóban befizették, csak a házfelügyelő nem továbbította a pénzt a

hivatalnak. Kétségtelen, nem túl magas a házmesteri fizetés, azonban ez semmi esetre sem szolgálhat annak igazolásul, hogy jövedelmüket néhányan a lakbérekből egészítették ki. Így a 39 éves Molnár Istvánné (Szeged, Murányi utca 20.) 10 ezer 394 forintot fordított az IKV pénzből saját céljaira, a 48 éves Erdős Nándorné (Szeged, Keresztöltés utca 28/A) 9 ezer 286, a 32 éves Besenyei Ferencné (Szeged, Petres utca 9/A) 28 ezer 182, a 31 éves Szekeres Antalné (Szeged, Csongrádi sgt. 104.) 51 ezer 385 forintot tulajdonított el a hivatali pénzből.

Szekeres Antalné ügyéhez még egy érdekes eset járul. Az egyik lakó, a 38 éves Karsai Istvánné (Szeged, Csongrádi sugárút 104.) több havi lakbérrel volt elmaradva. Amikor a házfelügyelő ellen az elszámolási hiány miatt megindult a fegyelmi eljárás, valamennyi lakó lakbérkönyvét beszedték. Ekkor Karsainé a saját könyvébe — Szekeresné aláírását meghamisítva —, valótlannal tüntetett fel 2 ezer 85 forint lakbérbefizetést.

A Szeged Városi Bíróság Bálint Gyula, illetve Hege-düs István tanácsa fentiekért Molnár Istvánnét és Erdős Nándornét egyaránt 8 ezer 400 forint pénzbüntetésre ítélte. Besenyei Ferencné büntetését 1 évi szabadságvesztés, 3 évre felfüggesztve. Ugyanilyen ítéletet hoztak Szekeres Antalné esetében is, 6 ezer forint pénzmellékbüntetéssel kiegészítve. Karsai Istvánnét 6 hónap, 2 évre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte a bíróság.

Az ítélet valamennyi vádlott esetében jogerős.

B. T.